

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VIII, Nr. 275

Parasjat Bo

6 Sjewat 5769
30-09-2009

Overzicht Parasjat Bo (Exodus 10:1-13:16)

Hasjem vertelt Mosjé dat Hij het hart van Par'o zal verharden zodat door wonderbaarlijke plagen de wereld voor altijd zal weten dat Hij de enige ware G-d is. Par'o is gewaarschuwd voor de plaag van de sprinkhanen en er wordt hem verteld hoe ernstig die zal zijn. Par'o stemt erin toe alleen de mannen te laten gaan, maar Mosjé staat erop dat iedereen moet kunnen gaan. Tijdens de plaag roept Par'o Mosjé en Aharon bij zich opdat zij de sprinkhanen plaag laten ophouden, en hij geeft toe dat hij gezondigd heeft. Hasjem doet de plaag ophouden maar verhardt het hart van Par'o en die weigert opnieuw de Joden te laten gaan. Het land, behalve het Joodse volk, wordt dan in een diepe, voelbare duisternis gehuld. Par'o roept Mosjé bij zich en zegt hem al de Joden uit Egypte mee te nemen, maar hun vee achter te laten. Mosjé vertelt hem dat zij niet alleen hun eigen vee zullen meenemen, maar dat Par'o ook zijn vee moet meegeven. Mosjé vertelt Par'o dat Hasjem nog een plaag over Egypte zal brengen, de dood van de eerstgeborene en dan zullen de Joden Egypte verlaten. Hasjem verhardt opnieuw het hart van Par'o, en Par'o waarschuwt Mosjé dat wanneer hij hem nog eens ziet, Mosjé gedood zal worden. Hasjem vertelt Mosjé dat de maand Nissan de eerste van de maanden zal zijn. Het Joodse volk wordt opgedragen een schaap te nemen op de 10de van de maand Nissan en daarop te passen tot de 14de. Het schaap moet dan geslacht worden als een Pesach-offer, zijn bloed moet op de deurposten worden aangebracht, en zijn vlees moet geroosterd worden gegeten. Het bloed aan de deurposten zal een teken zijn dat hun huizen gepasseerd zullen worden wanneer Hasjem de eerstgeborenen van Egypte doodt. Het Joodse volk wordt opgedragen deze dag te herinneren als de Uittocht van Egypte door nooit chameets te eten op Pesach. Mosjé geeft de geboden van Hasjem door aan het Joodse Volk, dat ze feilloos uitvoert. Hasjem zendt te laatste plaag, de dood van de eerstgeborene, en Par'o stuurt de Joden weg uit Egypte. Hasjem vertelt Mosjé en Aharon de wetten aangaande het Pesach-offer, pidjon haben (de lossing van de eerstgeborene zoon) en tefillien.

*Met toestemming vertaald uit Torah Weekly van Ohr Somayach in Jerusalem, Israel
©1998 Ohr Somayach International - All rights reserved.*

Haftara Bo (Jeremiahoe 46:13-28)

De Haftara begint met Jeremiahoe's profetie dat de Koning van Babylon Nevuchadnezzar en zijn leger Egypte zal vernietigen. Egypte wordt gewaarschuwd dat het zich op een oorlog moet voorbereiden. Slechts één ding kon hen redden: dat was als de Egyptenaren *tsjoewa* zouden doen (tot inkeer zouden komen en berouw zouden tonen). Jeremiahoe voorspelt vervolgens dat Egypte zal worden verslagen en verbannen, hoe Nevuchadnezzar zal komen en Egypte zal binnenvallen en tenslotte Egypte zal vernietigen. Heel Egypte zal in ballingschap gezonden worden, dus... laat ieder zich reisvaardig maken, ook de edellieden. Er wordt verklaard waarom Hasjem Egypte wil straffen. Dat is wegens de hardheid waarmee Egypte de Joden al die jaren onderdrukt heeft. Het is tijd dat zij terugbetaald worden. Maat voor maat. Na de Egyptische ballingschap zullen zij terugkeren naar hun land. De Haftara eindigt met een aanmoediging van Hasjem dat als het de Egyptenaren zal worden toegestaan om terug te keren naar hun land, de Joden zeker zullen mogen terugkeren uit de Babylonische ballingschap naar hun thuisland, *Erets Jisraël*.

Het verband tussen de Haftara en de Parasja: In de Parasja wordt Egypte gestraft voor de misdaden die het tegen de Joden begaan heeft. Eén van de straffen is de plaag van de sprinkhanen. Deze Haftara werd gekozen wegens een referentie aan de sprinkhanen. Een ander verband is dat tegen het einde van de *parasja* de *Bnei Jisraël* op weg gaan naar hun vrijheid, naar het Land Israël. Zo ook eindigt de Haftara met Israëls bevrijding uit de Babylonische ballingschap.

Wij mensen jachten over de wereld om dingen te vinden: we beklimmen bergen, we dalen af tot de diepte van de zeeën, we trekken door de wildernis en door de woestijn.

Maar er is één plaats waar we niet zoeken – ons hart. Maar daar kunnen we G-d vinden.

Rabbi Tsadak HaKohen uit Lublin

PARASJAT BO MET COMMENTAAR VAN DE RISJONIEM

10. 1. Toen zei Hasjem tegen Mosjé: Ga naar Par'ó, want Ik heb zijn hart verhard en ook het hart van zijn dienaren om deze tekenen van Mij in zijn midden te verrichten.

Rasji **Toen zei Hasjem tegen Mosjé - Ga naar Par'ó** – en waarschuw hem. [Het doel van het bezoek aan Par'ó was weliswaar verzwegen, maar uit vers 3 e.v. blijkt duidelijk, dat dit was om hem te waarschuwen.]

Te verrichten – Mijn vestiging, opdat ik mij daar zal vestigen. Volgens *Rasji* is de letterlijke betekenis van het woord *sjeti* 'Mijn vestiging', van het woord *sjetia* 'basis', en er wordt hiermee bedoeld dat Hasjem zich wil vestigen in hun midden.]

Iekar Sjiftei Chachamim – Mosjé twijfelde aan het nut van zijn zending omdat Par'ó ondanks de vorige plagen de Israëlieten niet liet gaan, hoewel hij dat aanvankelijk wel beloofd had. Hasjem maakt Mosjé nu duidelijk dat Hij het hart van Par'ó verhard zou, nadat deze eerst uit eigen vrije wil zichzelf verhardde. En ook omdat de dienaren later wel wilden toegeven en er bij Par'ó op aandrongen om de Israëlieten te laten gaan.

Ramban Want Ik heb zijn hart verhard – De Heilige, gezegend is Hij, deelt thans aan Mosjé mee dat Hij het was die hun harten verstokte, ondanks hun angst na de hagel en hun zondebelijdenis. [Zie Sjmot 9:27, waar Par'ó bekent gezondigd te hebben.] En Hij zei tegen Mosjé: De reden dat Ik dit gedaan heb [d.w.z. dat Ik hun harten verhard heb], is omdat Ik in hun midden deze tekenen wil vestigen die Ik bij hen wil verrichten, opdat de Egyptenaren Mijn kracht zullen kennen, en niet opdat Ik hen harder zou kunnen straffen vanwege deze verharding [d.w.z.: Ik zal hen niet meer straffen omdat hun harten nu nog harder geworden zijn, want Ik heb ze verhard, maar, ik wil Mijn tekens in hun midden plaatsen, uitsluitend opdat zij Mijn kracht zullen erkennen]. En ook [nog een andere reden waarvoor Ik dit alles doe is] opdat jij en heel Israël aan toekomstige geslachten zullen vertellen van de kracht van Mijn daden, zoals er geschreven staat [In het volgende vers 2]: *Zodat jullie zult weten dat Ik Hasjem ben*, en alles wat Ik wil, doe Ik in hemel en op aarde [Overeenkomstig *Tehilliem* 135:6].

Sforno Want Ik heb verhard – Hoewel Mosjé gezegd had [in vers 9:30]: *Ik weet wel dat u nog steeds geen ontzag heeft*, dacht hij, dat Par'ó, hoewel die zich nog niet uit angst de grootheid van Hasjem, gebogen had, hij niettemin wel zou luisteren omdat hij niet in staat zou zijn overeind te blijven onder het kwaad van de plagen. En Mosjé dacht zo omdat hij gezien had dat na de plaag van de hagel Par'ó gezegd had: *Hasjem is rechtvaardig* [vs. 9:34]. Maar nu hij zag dat ondanks dat, Par'ó nog steeds niet luisterde, kreeg Mosjé het gevoel dat al zijn waarschuwingen voor niets waren, want hoewel hij de plagen niet kon verdragen wilde hij toch niet luisteren. Daarom zegt Hasjem, gezegend zij Hij, nu tegen hem: „Hoewel hij nu zelf zijn eigen hart verhardde [zie vs. 9:34], Ik heb echter zijn hart reeds bij de huidplaag verstokt. Dit alles doe Ik ten eerste om de tekens in Egypte te vermeerderen, opdat sommigen van hen misschien tot inkeer zullen komen, en ten tweede opdat Israël deze gebeurtenissen zal door vertellen aan toekomstige generaties en Mijn grootheid en Mijn goedheid zullen erkennen. Daarom is de waarschuwing wel degelijk op zijn plaats, ondanks dat Par'ó er niet naar luistert.

Om deze tekenen van Mij in zijn midden te verrichten - Zodat ten gevolge daarvan het volk Mijn grootheid zal erkennen en zich zal bekeren van hun slechtheid

2. En ook opdat je ten aanhoren van je kinderen en kleinkinderen zult vertellen hoe Ik Egypte vernederd heb, en over Mijn tekens die Ik daar verricht heb, zodat jullie zult weten dat Ik Hasjem ben.

Sforno Opdat je zult vertellen – Zodat alle geslachten van Israël zullen weten wat er gebeurd is.

Rasji Hoe Ik vernederd heb - Ik heb ze bespot.

Ramban Hoe Ik vernederd heb - Ik heb met hem gespot want Ik heb zijn hart verstokt en Ik heb me ook op hem gewroken.

De Heilige, geloofd is Hij, informeert Mosjé nu over de plaag van de sprinkhanen (hoewel die hier niet in Tora staat), en dat hij dat aan Par'ó moet vertellen, want wat had het voor zin dat Mosjé gebood: „Ga naar Par'ó” [vs. 1], als hij niets tegen hem hoefde te zeggen? [Dus het is logisch te veronderstellen dat Hasjem aan Mosjé een boodschap voor Par'ó meegaf, namelijk om hem in te lichten over de komende plaag van de sprinkhanen.] Echter, de inhoud van deze boodschap wordt in Tora alleen genoemd in de woorden van Mosé tegen Par'ó [in vs. 4-6], want Tora is hier beknopt. Maar in *Sjemot Rabba* (13:4) heb ik echter [een andere verklaring] gezien: „Opdat je het aan je zonen zult vertellen.” De Heilige, geloofd is Hij, informeert Mosjé welke plaag Hij hen zal brengen en Mosjé schreeft dat op met een hint: „En dat je het aan je kindeken zult vertellen,” hetgeen een zinspel is op de plaag van de sprinkhanen, net zoals er gezegd is [betreffende de sprinkhanenplaag in de dagen van de Profeet Joël 1:3]: „Vertel je kinderen hierover en laten je kinderen het aan hun kinderen vertellen.” [De Midrasj bevestigt dus *Rambans* verklaring dat in G-ds gebod aan Mosjé was inbegrepen dat hij aan Par'ó moest vertellen over de sprinkhanenplaag, want de woorden: „En dat je het aan je kinderen zult vertellen” hebben betrekking op de sprinkhanenplaag.

Da'at Zekeniem verklaart het aldus: Over een sprinkhanenplaag spreekt men nog jaren later, zoals ook gebeurde in de tijd van Joël. Dus als Hasjem aan Mosjé een plaag aankondigt, waarover nog jaren later zal worden gesproken, bedoelt Hij een sprinkhanenplaag.

Or Hachajiem Hoe Ik vernederd heb – De omvang van de sprinkhanenplaag was zo groot dat die onvergetelijk zou zijn. Tot nu toe hadden de Egyptenaren geleerd dat G-d heerst over de wind, het water, de aarde, de dieren, het vuur en de lucht. Maar deze plaag alleen zou hen het geloof in G-d brengen. Alleen dat G-d Par'ó en zijn dienaren meer zou straffen dan enig ander volk, zou dit resultaat hebben. Dat is de betekenis van „hoe Ik vernederd heb.”

3. En Mosjé en Aharon kwamen bij Par'o en zeiden tegen hem: „Aldus heeft Hasjem, de G-d van de Hebreërs gesproken: ‘Hoelang nog blijft u weigeren zich tegenover Mij de mindere te tonen? Laat Mijn volk gaan, opdat het Mij kan dienen.

Ramban En Mosjé en Aharon kwamen bij Par'o – Rabbi Avraham Ibn Ezra verklaarde: „We weten dat Mosjé nooit bij Par'o kwam zonder dat hij vergezeld werd door Aharon, die zijn tolk was. Tora vermeldt hier Mosjé en Aharon expliciet, om het ons duidelijk te maken, dat Par'o gebod om hen beiden bij hem te brengen [vs. 8] en zijn succesievelijk gebod om hen beiden weg te sturen [vs. 11], iets wat hij niet eerder gedaan had.” [Het is opmerkelijk hoe *Ramban* hier *Ibn Ezra* citeert, zonder verder commentaar, want in het algemeen heeft hij niets dan kritiek en minachting voor Ibn Ezra.]

Sforno Hoe lang blijft u weigeren – Daar u uzelf nu niet vernederd hebt, nadat u gezien hebt dat ik meester ben over de natuur, kunt u nog geen moment leven; er is geen hoop dat u tot inkeer zult komen, onder invloed van een van de plagen. Maar misschien dat de aanhoudende plagen u tot andere gedachten kunnen brengen.

Rasji De mindere te tonen – Volgens Onkelos: te vernederen. Het is afgeleid van het woord arm, en betekent dus eigenlijk: weigeren arm en nederig voor Mij te zijn.

4. Want als u blijft weigeren Mijn volk te laten vertrekken dan zal Ik morgen een sprinkhanenplaag naar uw land brengen.

Ramban Morgen zal ik een sprinkhanenplaag brengen – Commentatoren [*Ibn Ezra*] hebben gezegd dat er een lange periode was tussen de plaag van de hagel en de sprinkhanenplaag, zoals gesuggereerd wordt door de woorden: „het zal al de bomen die op jullie veld groeien, opvreten.” [Want er is ons verteld dat de hagel alle takken van de bomen afbrak en het moet dus geruime tijd geduurd hebben, voordat die opnieuw aangroeiden.] Volgens mij lag er niet zoveel tijd tussen, maar juist vrij weinig. Het is bekend dat de straf voor de Egyptenaren niet langer dan een jaar duurde. Dat kunnen we berekenen uit wat wij weten over de leeftijd van Mosjé Rabbeinoe. [die 80 jaar was toen hij voor het eerst voor Par'o stond (vs. 7:7) en de Israëlieten hebben veertig jaar in de woestijn gedwaald en Mosjé was 120 jaar toen hij aan het eind van die veertig jaar stierf. Dus de totale omvang van al de plagen kan nooit meer dan een jaar geduurd hebben.] En dat wordt ons ook geleerd in traktaat *Edoejot* [2:10]: „Het oordeel over de Egyptenaren in Egypte duurde twaalf maanden.” Dus we moeten concluderen dat de plaag van de hagel in de maand Adar was en niet eerder, want de gerst stond in de aren [vs. 9:31], maar de tarwe was nog niet rijp [vs. 32]. De bomen hadden nog niet gebloeid en daarom staat er dat de hagel alleen de bomen vernielde [en niet de vruchten]. Een maand later, in Niesan, was de tarwe rijp en dat was „de rest van de oogst” die door de sprinkhanen zouden worden opgevreten [vs. 5].

5. Die zal het oppervlak van het land bedekken zodat men het land niet meer zal kunnen zien; het zal de rest van de oogst die jullie was overgebleven van de hagel, opvreten, het zal al de bomen die op jullie veld groeien, opvreten.

Rasji Het oppervlak van het land – De aanblik van het land.

Zodat hij die wil zien het land niet meer kan zien – Er wordt hier beknopte taal gebruikt.

Ibn Ezra Zodat men het land niet meer zal kunnen zien – Dit is figuurlijk bedoeld. Het zal zijn alsof de sprinkhanen de zon verduisteren, zodat het onmogelijk zal zijn om de aarde te zien.

6. Uw huizen en de huizen van al uw dienaren en de huizen in heel Egypte zullen er vol van zijn, zoals uw ouders en uw voorouders nog nooit gezien hebben sinds de dag dat zij op de wereld zijn tot vandaag toe. Hierop draaide hij zich om en ging weg van Par'o.

Ramban Hierop draaide hij zich om en ging weg van Par'o – [Ramban vraagt zich af waarom Mosjé zonder op antwoord te wachten, wegging, en antwoordt:] Daar de Egyptenaren doodsbang waren bij de plaag van de hagel, dacht Mosjé dat zij nu wel bang zouden zijn dat zij van honger zouden omkomen wanneer zij de rest van hun oogst zouden verliezen. Daarom ging hij weg, zonder de toestemming van de koning, voordat deze zijn verzoek konden inwilligen of verwerpen, zodat zij hierover onderling zouden kunnen beraadslagen. Dit was juist gedacht, want de dienaren van de koning zeiden [in vs. 7]: „Begrijpt u niet dat Egypte ten onder gaat?” In de woorden van de Rabbijnen [in *Sjemot Rabba* 13:5]: „Mosjé zag hoe de dienaren zich tot elkaar wonden, omdat zij zijn woorden geloofden, dus ging hij heen, zodat zij tot inkeer zouden kunnen komen.” Maar mijn mening is, dat Mosjé zo iedere keer deed wanneer hij in het paleis van Par'o kwam: hij waarschuwde hem en ging weg. En het wordt alleen hier vermeld, omdat er in vers 8 staat dat zij werden teruggeroepen.

Or Hachajiem schrijft dat andere keren Mosjé achteruit liep, met zijn gezicht naar Par'o toegekeerd, uit respect voor Par'o, wanneer wij wegging, maar dat hij hem deze keer onrespectvol de rug toe keerde, omdat hij weer teruggevallen was tot zijn oude zonde, nadat hij erkend had [vs. 9:27] dat „Hasjem rechtvaardig is.”

Klie Jakar legt uit dat Mosjé de troonzaal niet verliet. Terwijl hij op weg was naar de uitgang, wezen de dienaren van Par'o naar Mosjé en zeiden: „Hoelang nog zal deze ons een valstrik leggen?” [Zie volgend vers.]

7. Toen zeiden de dienaren van Par'o tegen hem: Hoelang nog zal deze ons een valstrik leggen? Stuur die mensen weg opdat zij Hasjem hun God dienen, begrijpt u niet dat Egypte ten onder gaat?

Rasji Begrijpt u niet - Begrijpt u nog steeds niet.

8. Daarop werden Mosjé en Aharon terug gebracht naar Par'o en deze zei tegen hen: „Gaat heen, en dien Hasjem, jullie God. Wie gaan er allemaal?”

Rasji Werden terug gebracht - Zij werden door een afgezant terug gebracht. Men zond iemand achter hen aan en die bracht hen terug.

Ramban Wie gaan er allemaal – Par'o wilde dat alleen hun leiders, ouderlingen en officieren zouden gaan. Mosjé antwoordde dat ook hun kinderen zouden meegaan, „want het is voor ons een feest voor Hasjem,” en daar moet iedereen bij zijn. Hierop ontstak Par'o in woede wegens de kinderen en hij antwoordde dat hij onder geen voorwaarde de kinderen zou laten gaan, want die hoeven niet deel te nemen aan de offerdienst. De volwassen mannen konden gaan maar de vrouwen en kinderen moesten achterblijven.

Ba'al Hatoeriem Wie gaan er allemaal – [Lett.: „Wie en wie zijn degenen die gaan.”] Par'o had voorkennis van het feit dat allen Jehosjoea en Kalev het Land Israël binnen zouden mogen. Daarom vroeg hij: „Wie en wie gaan er,” d.w.z. welke twee personen gaan er. *Ba'al Hatoeriem* baseert zich op het feit dat de getalswaarde van de Hebreeuwse woorden 'wie en wie gaan er' dezelfde is als die van Kalev en bin Noen.

9. Hierop antwoordde Mosjé: „Met onze jongeren en met onze ouderen gaan we, met onze zonen en met onze dochters, met ons kleinvee en met ons rundvee willen wij gaan, want het is voor ons een feest voor Hasjem.

10. Hierop zei hij tegen hen: Zoals ik jullie laat weggaan met je kinderen, zo zal Hasjem met jullie zijn. Maar zie eens wat jullie voor kwaads voor ogen hebben.

Rasji Zoals ik jullie laat weggaan met je kinderen - Ook al zou ik het kleinvee en het rundvee laten weggaan, zoals jullie gezegd hebben, **zie eens wat jullie voor kwaads van plan zijn**. Dit is volgens de vertaling van Onkelos. Ik heb ook een Midrasj gehoord: Er bestaat een ster die *Ra*, het kwade, heet. Par'o zei tegen hen: Ik heb in mijn astrologie gezien dat die ster jullie in de woestijn tegemoet komt, en dat is een teken van bloed en dood. En toen Israël zondigde met het kalf en de Heilige, gezegend is Hij, hen wilde ombrengen, toen zei Mosjé in zijn gebed: waarom zouden de Egyptenaren kunnen zeggen: met de *Ra*, met kwaadheid, heeft Hij hen uitgevoerd [Sjemot 32:12]? Dat is het wat hij tegen hen zei: *zie, iets kwaads zijn jullie van plan*. En Hasjem veranderde van besluit ten aanzien van *Ra*, en veranderde het bloed in het bloed van de besnijdenis. Want Jehosjoea besneed hen. En dat is de betekenis van wat er gezegd is in Jehosjoea 5:6: *Vandaag heb ik de schande van Egypte van jullie verwijderd*, waar men namelijk tegen jullie zei: Wij zien bloed op jullie in de woestijn [zie ook Rasji op Jehosjoea 5:6 en Jalkoet I, 392].

Ramban Zie eens wat jullie voor kwaads voor ogen hebben – *Rasji* haalt Onkelos aan, maar er zijn verschillende versies van Onkelos. Volgens sommige versies is de bedoeling van Onkelos: het kwaad dat jullie van plan zijn te doen, getuigt tegen jullie, dat jullie van plan zijn te ontsnappen.” En er zijn andere versies van Onkelos, waarin staat geschreven: „Het kwaad dat jullie wilt doen, zal zich tegen jullie zelf keren.” En deze laatste verklaring wordt bevestigd in de Midrasj [*Sjemot Rabba* 13:5]: „Par'o zegt: 'Het is niet de gewoonte dat jonge kinderen en vrouwen offers brengen. Uit het feit dat je zegt dat jullie ook hen willen meenemen, volgt, dat jullie willen ontsnappen en het gevolg van dat boze plan is, dat ik jullie niet laat gaan.' Met andere woorden, je wordt met gelijke mate betaald. [*Ramban* bedoelt te verklaren: Par'o zegt: Jij, Mosjé wil mij om de tuin leiden en er stiekem van door gaan, maar ik heb je door en ik weiger je te laten gaan.] Maar de eenvoudige verklaring van het vers is: Het kwaad, dat ben ik, staat voor je, want ik zal je slecht behandelen als je wilt vluchten.

11. Zo gaat het niet! Laat jullie mannen maar gaan en Hasjem dienen, want dat hebben jullie gevraagd. En ze werden weggejaagd van Par'o.

Rasji Zo gaat het niet - niet zoals je gezegd hebt, dat jullie wilt gaan met je kleine kinderen, maar *laat de mannen gaan en Hasjem dienen*.

Want dat hebben jullie gevraagd - Want dat is wat jullie tot nu toe gevraagd hebben: laat ons offeren voor onze G-d, en kleine kinderen offeren gewoonlijk niet.

En ze werden weggejaagd - Dit is beknopte taal, want er staat niet wie hen wegjoeg.

12. Hierop zei Hasjem tegen Mosjé: „Hef je staf op over het land Egypte voor de sprinkhanen want dan zal die over het land Egypte komen en het zal al het gewas van het land opvreten, alles wat de hagel heeft overgelaten.

Sforno Hef je staf op... voor de sprinkhanen – In de richting van de sprinkhanen, dat is het zuiden, alsof hij de sprinkhanen commandeerde te komen.

Rasji Voor de sprinkhanen - Ten behoeve van de sprinkhanenplaag.

Volgens *Ibn Ezra* moest Mosjé een sprinkhaan aan zijn staf vastbinden. Dit wordt ook genoemd door *Or Hachajiem*. Maar *Goer Arjee* zegt dat dit onjuist is, want als dat G-ds opdracht was, had Hij dat wel gezegd.

MISJNA VAN DE WEEK

Pea Hoofdstuk 2

Misjna 2:3

הכל מפסיק לזרעים, ואינו מפסיק לאילן אלא גדר. ואם היה שער כותש, אינו מפסיק, אלא נותן פאה לכל:

Alles vormt een afscheiding voor zaden¹, maar voor bomen vormt alleen² een hek een afscheiding. En wanneer de takken met elkaar verstrengeld zijn³, vormt het geen afscheiding maar geeft men één *pea* voor het geheel.

Aantekeningen bij Misjna 2:3

1. **Alles vormt een afscheiding voor zaden** – In de Jeroesjalmi wordt verklaard dat „alles” ook een rots inhoudt, die over heel het veld gelegen is. En wanneer het nodig is om de ploeg op te tillen en aan de andere kant [van de rots] neer te zetten om hem aan de andere kant te kunnen gebruiken, dan vormt dat een afscheiding (*RAV*).
2. **Alleen een hek** – Van tien *tefachim* hoog (*RAV*).
3. **Als de takken met elkaar verstrengeld zijn** – Over het hek heen (*RAV*).

Misjna 2:4

וחרובין כל הרואין זה את זה. אמר רבן גמליאל, נוהגין היו בית אבא, נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח, ולחרובין כל הרואין זה את זה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר משמו, אף לחרובין שהיו להם בכל העיר:

En voor de johannesbroodboom [geldt]: als zij elkaar zien¹. Rabban Gamliël heeft gezegd: In mijn vaderlijk huis was men gewoon één *pea* te geven voor de olijven die zij hadden in iedere richting² en één voor de johannesbroodbomen en die elkaar konden zien. Rabbi Eliëzer, de zoon van Rabbi Tsadok³ zegt in zijn naam⁴: „Zelfs voor de johannesbroodbomen die zij in heel de stad hadden⁵.”

Aantekeningen bij Misjna 2:4

1. **Als zij elkaar zien** – Steeds als iemand, die bij een boom staat, de andere boom kan zien, hoewel er een hek tussen hen in staat, vormt dat geen afscheiding en men kan een *pea* van de ene boom voor de andere nemen (*RAV*). [Johannesbroodbomen hebben zeer brede kruinen met zeer wijd uitstaande takken. Daarom geldt voor deze bomen een andere afscheidingsregeling dan voor de overige bomen].
2. **Olijven die zij hadden in iedere richting** – Zij gaven één *pea* voor alle olijfbomen die zij aan de oostzijde van de stad hadden en een ander *pea* voor al de olijfbomen die zij aan de westkant hadden en zo voor de vier windrichtingen (*RAV*).
3. Rabbi Eliëzer ben Tsadok was een leerling van Rabbi Meïr, die ongeveer 100 jaar later leefde dan Rabban Gamliël.
4. In de naam van Rabban Gamliël.
5. **Die zij in heel de stad hadden** – Zij gaven slechts één *pea* voor alle [olijfbomen in heel de stad], hoewel die [bomen] elkaar niet konden zien. Maar de halacha is niet volgens Rabbi Eliëzer, de zoon van Rabbi Tsadok, maar de halacha is volgens Rabban Gamliël (*RAV*) [zoals de *Tanna Kama* het verteld heeft].

Talmoed DAF-Notities Nazier 32b

Door Rabbi Mendel Weinbach, decaan Ohr Somayach

Anticiperen op de Verwoesting

In het algemeen geldt dat een eed niet geannuleerd kan worden, alleen omdat de maker van de eed daar spijt van heeft om wat er later gebeurd is. De reden hiervoor is dat wanneer men een eed maakt, men geen rekening houdt dat er iets onwaarschijnlijk zou kunnen gebeuren na het afleggen van de eed. Daarom beschouwen we zijn eed als een onvoorwaardelijke verplichting, die niet kan worden opgeheven omdat hij de eed bij vergissing gemaakt zou hebben.

Een van de voorbeelden van dit principe die in de Misjna genoemd worden, heeft een interessante achtergrond. Sommige mensen hadden gezworen *naziroet* op zich te nemen, terwijl zij woonden buiten Erets Jisraël. Toen zij naar Jeruzalem kwamen om de offers te brengen die een nazier verplicht is aan het eind van zijn *naziroet*-periode, waren ze teleurgesteld toen zij ontdekten dat het Beit HaMikdasj niet meer bestond. Nu zij niet in staat waren om van hun *naziroet*-status verlost te worden, omdat zij de noodzakelijke offers

niet konden brengen, zochten zij naar een mogelijkheid om van hun eed ontheven te worden. Eén geleerde, Nachoem Hamodi, vroeg hen of zij hun eed voor nazier gezworen zouden hebben als zij geweten hadden dat het Beit HaMikdasj verwoest zou worden. Toen zij daar negatief op antwoordden, annuleerde hij hun eed. Dit was een fout oordeel, zegt de Misjna en de beslissing werd door de andere geleerden herroepen, omdat dit een klassiek voorbeeld was van spijt, gebaseerd op iets dat plaats had gevonden nadat de eed gemaakt was.

Rabbi Joseef voegt hier nog een interessant naschrift aan toe: wanneer hij in Jeruzalem was geweest, toen de *neziriet* daar kwamen, zo verklaart hij, dan zou hij zijn afkeur hebben uitgesproken over het feit dat zij zo'n eed hadden afgelegd, zonder de angst dat het Beit HaMikdasj zou worden verwoest, zoals voorspeld was door Jeremijahoe (7:4).

De Geleerde Abbajjé kwam deze *neziriet* echter te hulp door erop te wijzen dat zelfs al zouden zij bekend zijn met deze mogelijkheid, en zelfs al hadden zij het jaar van de verwoesting kunnen berekenen op basis van een vers in het Boek Daniël (9:24), dan nog hadden zij kunnen aannemen dat hun periode van *neziriet* geëindigd zou zijn voordat de verwoesting in dat jaar zou plaatsvinden.

Als men een koning ziet

De parasja van deze week beschrijft het hoogtepunt van de confrontatie tussen Mosjé en Par'o, de koning van Egypte. Sjmoeël Joseef (Sjai) Agnon (1888-1970) was één van de centrale figuren in de Hebreeuwse literatuur in de twintigste eeuw. Zijn werk gaat over de filosofische en psychologische problemen van zijn generatie en bevat novellen, volksverhalen en andere verhalen. Op 10 december 1966 had Agnon de gelegenheid om, na de ontvangst van de Nobelprijs voor literatuur, ook een niet-joodse koning te ontmoeten, de koning van Zweden. Het volgende is een uittreksel van zijn toespraak:

Majesteit, Koninklijke Hoogheid, Excellenties, Leden van de Zweedse Academie, Dames en Heren,

Onze Geleerden, gezegend zij hun aandenken, hebben gezegd dat we niet ergens van mogen genieten zonder daar een zegenspreuk over te zeggen. Wanneer wij iets eten of drinken dan moeten wij zowel daarvoor als daarna een zegenspreuk zeggen. Wanneer we de aangename geur van het gras ruiken of het aroma van spijzen of van vruchten, dan zeggen we een zegenspreuk over dat genot. Hetzelfde geldt voor het plezier om iets te zien: wanneer we... de bomen voor het eerst in bloei zien staan in het voorjaar, dan zeggen we een zegenspreuk. En hetzelfde geldt voor het horen van aangename dingen.

Het is door u, mijne heren, dat een van de zegenspreuken betreffende het horen mijn kant uit kwam.

Het gebeurde toen de Zweedse Zaakgelastigde kwam en mij de boodschap bracht dat de Zweedse Academie mij de Nobelprijs had toegekend. Toen zei ik hardop de zegenspreuk die men zegt als men goede tijding hoort voor zichzelf of voor anderen... En nu dat ik zo ver gekomen ben, wil ik nog een extra zegenspreuk zeggen, die men zegt wanneer men de vreugde mag beleven om een monarch te zien: „Gezegend bent U, Eeuwige onze G-d, Koning van het universum, Die van Uw majesteit aan een koning van vlees en bloed heeft gegeven.”

Chassidisch inzicht in de parasja

„En Hasjem zei tegen Mosjé...: „Spreek ten aanhoren van het volk dat iedere man aan zijn kennissen en iedere vrouw aan de hare zilveren en gouden voorwerpen zal vragen” (Exodus 11:2)

Waarom was het zó belangrijk dat de Israëlieten de rijkdom van Egypte zouden meenemen, dat dit reeds honderden jaren eerder aan Avraham als een onmisbaare component van hun verlossing voorspeld was?

Iedere schepping bevat een „vonk van heiligheid” die zijn goddelijke doel belichaamt. Wanneer iemand een voorwerp gebruikt om de Schepper te dienen en daarbij de functie realiseert die G-d er bij de schepping aan gegeven heeft, dan „verlost” hij en „verheft” hij de G-ddelijke vonk die daarin zit opgesloten.

Iedere ziel heeft zijn eigen “vonken” verspreid over de wereld, die in feite daarvan een integraal onderdeel vormen: geen ziel is compleet voordat het deze vonken, welke behoren tot zijn opdracht in het leven, verlost heeft. Daarin ligt het doel van de *galoet* [ballingschap] in al zijn vormen: de ballingschap van de ziel van zijn sublieme oorsprong naar de fysieke wereld, en de diverse ballingschappen die volken en individuen ervaren in de loop van hun geschiedenis, voortgedreven van plaats tot plaats en van bezetting tot bezetting door schijnbaar willekeurige krachten. Maar alles is G-ddelijke voorzienigheid, die ieder mens leidt naar die bezittingen en mogelijkheden waarvan de „vonk” intiem verbonden mee is.

Als de vader en prototype van alle ballingschappen was de Egyptische *galoet* een hogelijk geconcentreerde periode in de geschiedenis, waarin de fundering gelegd werd voor alles wat zich in de volgende eeuwen zou onvouwen. De materiële wereld bevat 288 algemene „vonken” (en ieder daarvan omvat talloze deeltjes): hiervan werden er 202 uit Egypte meegenomen, verlost en verheven, toen het Joodse volk het zilver en goud meenam en dat gebruikte voor het Heiligdom voor Hasjem in de woestijn. (De Chassidische Meesters)